

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

P R O G R A M A

PENTRU EXAMENUL NAȚIONAL DE DEFINITIVARE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT

**DISCIPLINA DE EXAMEN:
LIMBA ȘI LITERATURA RUSĂ MATERNĂ**

PREZENTARE

Programa se adresează profesorilor pentru învățământul gimnazial și liceal din unitățile școlare cu limba de predare rusă sau celor care predau limba rusă în unități de învățământ în care predarea se face într-o altă limbă decât limba maternă rusă, care s-au înscris și vor susține examenul de definitivare în învățământ.

La elaborarea programei s-au avut în vedere următoarele principii:

- principiul continuității formării inițiale și continue, realizat prin evoluție în carieră și dezvoltare profesională;
- principiul coerenței modular-tematice a programei, asigurat prin articularea proiectării ei, prin modul de elaborare a competențelor generale și specifice, prin modul de selectare a conținuturilor ce vor face obiectul evaluărilor vizate, prin diversitatea formelor și a strategiilor evaluative sugerate pentru a fi utilizate în contextul acestor examinări;
- principiul adecvării și armonizării finalităților și a conținuturilor învățământului gimnazial și liceal românesc și ale celui cu predarea în limba maternă rusă/ a disciplinelor de limba, istoria și tradițiile rușilor-lipoveni, cu direcțiile și spiritul schimbărilor din societate;
- principiul optimizării și inovării activității în învățământul gimnazial și liceal, prin asimilarea celor mai noi achiziții din științele educației și din științele conexe.

Programa pentru examenul național de definitivare în învățământ a profesorilor din învățământul gimnazial și liceal cu predare în limba rusă sau cu predarea limbii ruse, a istoriei și tradițiilor rușilor-lipoveni în unități de învățământ în care procesul educațional se desfășoară în altă limbă decât limba maternă rusă vizează competențe abordabile din perspectiva dimensiunii cognitive, procedural-aplicative și atitudinale și propune o tematică ce corespunde tendințelor în evoluția disciplinelor.

Ea este structurată pe două secțiuni:

- *secțiunea 1 – discipline de specialitate* (Limba și literatura rusă);
- *secțiunea 2 – metodică predării disciplinei de specialitate* (Metodica predării limbii și literaturii ruse);
- *secțiunea 3 – pedagogie școlară și elemente de psihologie a educației.*

COMPETENȚE GENERALE

- **competențe în specialitate la: *Limba și literatura rusă:***
 1. de a utiliza adecvat conținutul științific propriu disciplinelor de examen;
 2. de a aplica în situații educaționale concrete conținutul științific, valorizând valențele formative;
 3. de a integra conținuturile de specialitate în contextul altor științe, argumentând și promovând strategii activ – participative de învățare;
 4. de a produce corelații inter-/ intradisciplinare, prin utilizarea unor tehnici eficiente de activitate intelectuală, stimulând creativitatea și inovația în plan profesional.
- **competențe didactico-metodologice aferente predării la ciclurile gimnazial și liceal a disciplinei *Limba și literatura rusă:***
 1. de a prelucra conținuturile științifice specifice disciplinelor de examen, prin aplicarea în situații educaționale variate, specifice învățământului gimnazial și liceal;
 2. de a valorifica conținuturile metodicilor de specialitate, în vederea formării la elevi a competențelor - cheie și transversale;
 3. de a realiza conexiuni intra-/ interdisciplinare, în contexte educaționale specifice învățământului gimnazial și liceal ;
 4. de a opera cu conținuturile metodicilor de specialitate pentru luarea unor decizii care să conducă la reglarea (dezvoltarea/ ameliorarea) componentelor procesului instructiv – educativ.

Competențele specifice ce derivă din competențele generale vor fi prezentate în cadrul fiecărei secțiuni a programei.

Programa generală este structurată pe 2 secțiuni, corelate cu structura subiectului la proba scrisă:

- **secțiunea 1 – disciplina de specialitate** (Limba și literatura rusă);
- **secțiunea 2 – metodică predării disciplinei de specialitate** (Metodica predării limbii și literaturii ruse);

SECȚIUNEA 1 – DISCIPLINA DE SPECIALITATE (LIMBA ȘI LITERATURA RUȘĂ)

I. LIMBA ȘI LITERATURA RUȘĂ

A. COMPETENȚE SPECIFICE:

Candidații vor dovedi formarea următoarelor competențe specifice:

- 1.1. identificarea temei și a modului de reflectare a acesteia în textele studiate;
- 1.2. identificarea și analiza principalelor componente de structură, de compoziție și de limbaj specifice textului narativ;

- 1.3. identificarea și analiza principalelor componente de structură și de limbaj specifice textului dramatic;
- 1.4. identificarea și analiza elementelor de compoziție și de limbaj în textul liric;
- 2.1. utilizarea normelor ortografice, ortoepice, de punctuație, morfosintactice și folosirea adecvată a unităților lexicosemantice, compatibile cu situația de comunicare;
- 2.2. utilizarea relațiilor de sinonimie, antonimie, omonimie, polisemie în organizarea mesajului scris;
- 3.1. elaborarea unei argumentări scrise pe baza textelor studiate;
- 3.2. utilizarea unui lexic diversificat, recurgând la categoriile semantice studiate și la mijloacele de îmbogățire a vocabularului, pentru exprimarea nuanțată;
- 4.1. utilizarea categoriilor gramaticale învățate, în diverse tipuri de propoziții, prin folosirea unor tehnici eficiente de activitate intelectuală;
- 4.2. identificarea organizării morfologice și sintactice a textelor realizând corelații inter-/ intradisciplinare.

B. TEMATICA

I. Limba rusă

1. Fonetică și fonologie

Legile fundamentale ale foneticii limbii ruse. Tipuri de consoane. Schimbări fonetice: modificarea aspectului fonetic al vocalelor, asurzirea consoanelor sonore, sonorizarea consoanelor surde, cazuri particulare. Accentul. Intonația.

2. Vocabular

Vocabularul fundamental și masa vocabularului. Sensul propriu și sensul figurat. Relațiile semantice în semantica lexicală: polisemia, omonimia, sinonimia, antonimia.

Elemente de analiză a discursului: actele de limbaj: tipologie; enunțuri-tip de realizare a diferitelor tipuri de acte; tipuri de discurs / text: epistolar, descriptiv, narativ, incitativ, argumentativ - caracteristici generale, moduri de structurare în perspectiva aplicațiilor didactice.

2. **Morfologie** Categoriile gramaticale și lexico-gramaticale ale substantivului. Sistemul cazual al substantivului în plan paradigmatic și sintagmatic. Clase de determinanți nominali; particularități de construcție. Paradigmatica verbului: timpuri, moduri, diateze, aspectul verbal și modalitățile acțiunii. Verbe de mișcare și verbe poziționale.

4. Sintaxă

Analiza paradigmatică a propoziției și segmentarea actuală. Structura frazei. Tipurile de frază: fraza formată prin coordonare; fraza formată prin subordonare.

II. Literatura rusă

Repere în literatura rusă a sec. al XIX-lea. Efervescența prozei realiste. Diversificarea romanului rus din punct de vedere tematic, tipologic și al structurii ca specie literară. Romancieri de rezonanță universală: I. S. Turghenev, F. M. Dostoevski, L. N. Tolstoi, A. P. Cehov. Creație poetică: A.S. Pușkin, N. A. Nekrasov, F.I. Tiutcev. Dramaturgie: N. V. Gogol, A. N. Ostrovski. Evoluția literaturii ruse în perioada Veacului de argint. Curente literare. Reprezentanți. Literatura emigrației ruse. Folclorul și tradițiile rușilor lipoveni.

C. BIBLIOGRAFIE

I. Limba rusă

- Feodor Chirilă, *Русский язык и русская культура*, Editura Fundației România de Măine, București, 2000.
 Feodor Chirilă, *Limba rusă contemporană. Sintaxa frazei*, Editura Universității București, 1997.
 Ivan Evseev &, *Limba rusă contemporană*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983.
 Mircea Gheorghiu, *Limba rusă contemporană. Morfologie*, Editura Universității București, 1995.
 Feodor Chirilă, A. Ivanov, R. Chivescu, S. Wolf, *Dicționar tematic rus-român. Termeni și sintagme*, Editura „Ararat”, vol. I-II, București, 1998.
 Chirilă F., Ivanov A., Olteanu T., *Probleme de dialectologie. Graiuri rusești- lipovenești din România*, EUB., 1993

II. Literatura rusă

- Русская литература от «Слово о полку Игореве» до наших дней*, Москва, 1995.
 Chirilă, Feodor, A. Ivanov, V. Jercea, *Limba și cultura rusă*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2002.
 Crasovschi, Axinia, *Prozatori ruși. Secolele XIX-XX*, EUB, București, 2008.
 Șoptoreanu, Virgil, *Istoria literaturii ruse de la sfârșitul sec. al XIX-lea - începutul sec. al XX-lea*, Editura Universității București, 1982.
 Bălănescu, Sorina, *Dramaturgia cehoviană - simbol și teatralitate*, Editura Junimea, Iași, 1983.
 Феодор Кирилэ, *История и традиции русских-липован (Istoria și tradițiile minorității rușilor lipoveni)*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2006

SECȚIUNEA 2 – METODICA PREDĂRII DISCIPLINEI DE SPECIALITATE (METODICA PREDĂRII LIMBII ȘI LITERATURII RUSE)

I. METODICA PREDĂRII LIMBII ȘI LITERATURII RUSE

A. COMPETENȚE SPECIFICE

Candidații vor demonstra următoarele competențe specifice:

- 1.1. abordarea flexibilă a curriculumului școlar și analiza funcțională a conținuturilor învățării;
- 1.2. aplicarea adecvată a principiilor, a formelor și metodelor specifice comunicării orale și scrise;
- 1.3. utilizarea strategiilor specifice însușirii și utilizării dezinvolve a normelor limbii literare;
- 2.1. valorificarea valențelor educative ale textelor literare/ nonliterare utilizate în lecțiile de comunicare în limba rusă /limba și literatura rusă din clasele gimnaziale și liceale;
- 2.2. alegerea și adecvarea strategiilor didactice de învățare- predare - evaluare în vederea formării competențelor specifice stabilite prin curriculumul pentru învățământul gimnazial și liceal;
- 2.3. adaptarea demersului didactic la nevoile reale ale elevilor, prin individualizarea și diferențierea învățării;
- 3.1. valorificarea corelațiilor intra-, interdisciplinare prin abordarea integrată a învățării la disciplinele *Comunicare în limba rusă/ Limba și literatura rusă*;
- 3.2. argumentarea utilizării diverselor modalități de abordare a textului literar;
- 4.1. valorificarea lecturii personalizate a programei școlare în proiectarea didactică pe termen lung și scurt;
- 4.2. utilizarea strategiilor adecvate de evaluare a activității elevilor în cadrul disciplinei *Comunicare în limba rusă/ Limba și literatura rusă*;
- 4.3. conceperea unor instrumente de evaluare, analiză și interpretarea rezultatelor în scopul optimizării acțiunii didactice.

B. TEMATICA

I. Specificul predării-învățării-evaluării limbii ruse în învățământul gimnazial și liceal cu predare în limba rusă/ sau la clasele unde se studiază limba și literatura rusă din învățământul gimnazial și liceal cu predarea într-o altă decât cea maternă rusă

- Specificul curriculumului pentru disciplina *Comunicare în limba rusă/ Limba și literatura rusă* (ciclul gimnazial și liceal);
- Influența fenomenelor de transfer și de interferență asupra învățării și perfecționării cunoștințelor de limba rusă;
- Proiectarea activităților didactice în manieră integrată;
- Modelul comunicativ-funcțional și abordarea conținuturilor la nivelul fiecărei clase;
- Abordarea elementelor de construcție a comunicării din perspectivă funcțională, aplicativă, conform programelor școlare în vigoare;
- Specificul organizării lecțiilor de comunicare în limba rusă la nivelul claselor la care aceasta se studiază;
- Metode și procedee specifice învățării limbii ruse, ca limbă maternă și ca limbă modernă;
- Forme de organizare a activităților de învățare în limba rusă; strategii de diferențiere, individualizare; învățarea prin cooperare etc. ;

II. Aspecte metodologice privind curriculumul de limba și literatura rusă în învățământul gimnazial și liceal

1. Comunicarea orală (receptarea mesajului oral, exprimarea orală)

- Strategii de formare a comportamentului de receptor/ emițător de mesaje orale;
- Strategii de formare a câmpului auditiv (propoziție, cuvânt, silabă, sunet);
- Strategii de învățare - predare-evaluare la disciplina *Comunicare în limba rusă/ Limba și literatura rusă* (ciclul gimnazial și liceal);
- Activități de învățare care contribuie la sesizarea elementelor semnificative ale unui mesaj ascultat (reluări și rafinări ca ascultare activă/ corijări/ exemplificări la toate clasele de studiu);
- Metode și mijloace de învățământ folosite în formarea și dezvoltarea exprimării orale în limba rusă;
- Formarea și dezvoltarea competențelor de comunicare în limba rusă: conținuturi și contexte de realizare, criterii și cerințe în exersarea exprimării corecte, respectarea normelor ortoepice.

2. Comunicarea scrisă (receptarea mesajului scris, exprimarea scrisă)

- Strategii de formare a câmpului vizual (propoziție, cuvânt, silabă, literă);
- Strategii de învățare-predare-evaluare a citit-scrisului în limba rusă la nivelul tuturor claselor gimnaziale și liceale (metode și procedee specifice, mijloace de învățământ);
- Specificul abordării textelor în învățământul gimnazial și liceal, corelarea lor cu particularitățile de vârstă, acumulări etc.;

- Textul narativ (elaborarea planului de idei, povestirea/ narațiunea, dialogul, descrierea, personajul literar etc.);
 - Textul liric (strofa, versul);
 - Textul nonliterar.
 - Organizarea textului scris, în funcție de scopul redactării:
 - Tehnica elaborării unui text scris: planul inițial, părțile componente ale unei compuneri. Contexte de realizare pentru clasele a V-a – a VIII-a;
 - Scrierea funcțională (bilet, felicitare, afiș, fluturaș, invitație, email etc.);
 - Scrierea imaginativă (pe baza unui șir de întrebări, pe baza unui suport vizual etc.);
 - Scrierea despre textul literar (povestirea, descrierea).
 - Formarea deprinderilor de exprimare scrisă în învățământul gimnazial și liceal – particularități ale însușirii și rafinării normelor limbii literare la nivelul tuturor claselor (ortografie și punctuație - redactări).
3. Modalități de integrare a elementelor de construcție a comunicării în cadrul lecțiilor de *Comunicare în limba rusă/ Limba și literatura rusă* (fonetică, vocabular, clase morfologice, sintaxă).
4. Învățarea integrată a disciplinelor *Comunicare în limba rusă/ Limba și literatura rusă*. (Pluridisciplinaritate, multidisciplinaritate, transdisciplinaritate, interdisciplinaritate, diversitate/ alteritate/ interculturalitate; Abordarea specifică integrării la disciplinele *Comunicare în limba rusă/ Limba și literatura rusă*).
5. Modalități de activizare a elevilor în lecția de *Comunicare în limba rusă/ Limba și literatura rusă* (Forme de organizare; strategii de diferențiere, individualizare; învățarea prin cooperare);

III. Evaluarea nivelului de pregătire a elevilor la *Comunicare în limba rusă/ Limba și literatura rusă*.

- Forme/ tipuri de evaluare a rezultatelor și a progresului școlar;
- Metode tradiționale și alternative de evaluare;
- Tipuri de itemi utilizați în practica școlară (nivel adecvat pentru gimnaziu și liceu).

C. BIBLIOGRAFIE:

Cerghit, I.1983, *Perfecționarea lecției în școala modernă*, E.D.P., București.

Cristea, S. 2002, *Dicționar de pedagogie*, Editura Litera, Chișinău.

Dulamă, Maria Eliza 2008, *Metodologii didactice activizante. Teorie și practică*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 396 p.

Manolescu, Marin 2002, *Evaluarea școlară - un contract pedagogic*, 2002, București: Editura Fundației “ Dimitrie Bolintineanu ”, 248 p.

Marinescu, M., Feodor Chirilă, *Metodica predării limbii ruse*, Editura Universității București, 1993.

Акишина, А.А., *Учимся учить*, Москва, 1997.

Feodor, Chirilă, *Traducerea ca procedeu eficient în predarea limbilor străine*, „Limbile străine în școală”, vol. II, 1986, p.34-39.

Feodor Chirilă, *Проблемы интенсификации обучения русскому языку в румынской школе*, în vol. „Filologie rusă”, XV-XVI, Editura Universității București, 1998, p.299-309.

Feodor Chirilă, *Поиски нового концептуального подхода к обучению русскому языку*, în vol. „Filologie rusă”, XVII, Editura Universității București, 1999, p. 357-37.